

Kung Valdemars resa till påven

JÖRGEN A. HEDMAN*

Ett ouppmärksammat samband

För 80 år sedan publicerade Jerker Rosén en artikel i *Kyrkohistorisk årskrift* som behandlade kung Valdemar Birgerssons botgöringsresa till påven.¹ Resan har sedan dess diskuterats av flera svenska historiker och olika synpunkter om den har förts fram. En aspekt på resan som inte har diskuterats är sambandet mellan kung Valdemars resa och de religiösa kvinnor som i början av 1270-talet samlades vid S:t Martins kyrka i Skänninge.

Dessa fromma kvinnor fick tidigt stor uppmärksamhet och ett starkt stöd, såväl från "Sveriges förste författare" Petrus de Dacia som från den svenska aristokratin, men det dröjde trots detta över tio år innan ett syst-rakonvent inom Predikarorden kunde invigas i Skänninge. Källorna till konventets äldsta historia är försvinnande få, men i ett brev 1281 skrev riddaren Johan Elofsson, med hjälp av Petrus de Dacia, att hans systrar Ingrid och Kristina Elofsdotter "[...] voro de första kvinnor i Sverige, som anlade dominikanernas dräkt; mer än tio år voro de ensamma om att bära den [...]".² Det innebär att de burit dräkten sedan 1271 men konventet invigdes inte förrän 1282. Så varför detta dröjsmål?

Johan Elofssons brev antyder två orsaker: deras önskan att grunda ett konvent "[...] kunde dock ej på länge uppfyllas, dels på grund av bröder-nas betänkligheter, dels på grund av vissa världsliga personers bristande

* Fil. mag. i historia & religionsvetenskap.

1. Jerker Rosén, "Konung Valdemar Birgerssons färd till påven 1274–1275", *Kyrkohistorisk årskrift årg. 41* (Uppsala 1942) s. 70–87.

2. Svenskt Diplomatariums huvudkartotek (SDHK) 1187 (22/8 1281); Petrus de Dacia, Brev 49, *Om den saliga jungfrun Kristina av Stommeln: Petrus de Dacia*, utgiven av Trygve Lundén (Stockholm 1950) s. 258.

gudfruktighet.³ Det är svårt att föreställa sig att predikarbröderna kan ha haft betänkligheter mot konventet – Ingrid och Kristina Elofsdotter uppmuntrades i sitt andliga sökande av broder Petrus de Dacia, lektor i brödrakonventet S:t Olof i Skänninge, och det var säkert av intresse för hela Predikarordens provins att ett systrakonvent skulle kunna inrättas i Sverige. Konventet fick stöd och donationer av medlemmar i aristokratin redan innan det var formellt invigt, och i "S:ta Ingrids" och Johan Elofssons närmaste omgivning fanns släktingar och bekanta som stödde Predikarorden. En ledtråd till förseningen kan vara Johan Elofssons andra påstående, att bröderna tvekade tack vare "vissa världsliga personer" och deras "bristande gudfruktighet". Vilka kan dessa ha varit?

Jag hävdar att det finns en del som talar för att Ingrid Elofsdotters och hennes bröders relationer med kung Valdemar Birgersson var en bidragande orsak till att invigningen av systrakonventet dröjde över tio år. Syskonen och kung Valdemar var sedan tidigare bekanta med varandra då kungen tvingades till sin botgöringsresa: kungen hade utfärdat en skiljedom till Ingrid Elofsdotters förmån i en tvist om ett gods i Kastlösa redan år 1271, och kungen hade även varit närvarande då hon överlät gods till sina bröder.⁴

Bakgrunden till kung Valdemars resa

Birger Jarl arrangerade redan i början av 1240-talet, när Valdemar var i 10-årsåldern, att hans son skulle gifta sig med prinsessan Sofia av Danmark, dotter till den tidigare danske kungen Erik Valdemarsson "Plogpenning". Deras bröllop ägde rum 1260.⁵ Valdemar och Sofia fick ganska snart sonen Erik, men denne avled redan under sitt första levnadsår och gravsattes 1261 i predikarbrödernas konvent i Sigtuna.⁶ Sofia Eriksdotter hade tre systrar: Ingeborg, Jutta och Agnes. Den äldre systern Ingeborg ingick äktenskap 1261 med den norske kungen Magnus Håkonsson "Lagaböte". De två kvarvarande prinsessorerna Agnes och Jutta blev inte gifta, utan inträdde i stället tillsammans med "flera

3. Petrus de Dacia, Brev 49 (1950) s. 258.

4. Svenskt Diplomatarium (DS) 549 (6/4 1271); DS 885 ("1250 utan dag", se datumkommentaren i SDHK och jfr not 11 nedan). Jfr Herman Schüek, *Ecclesia Lincopensis: Studier om Linköpingskyrkan under medeltiden och Gustav Vasa* (Stockholm 1959) s. 12 not 36.

5. *Erikskrönikan*, utg. av Sven-Bertil Jansson (Stockholm 1985) s. 39–42; jfr DS 463 (1/3 1259).

6. "Årboken 1208–1288", *Annales Suecici mediæ ævi: Svensk medeltidsannalistik*, utg. Av Göte Paulsson (Lund 1974) s. 261.

fromma flickor” i Nordens första systrakonvent inom Predikarorden, S:ta Agnete i Roskilde.⁷

Agnes var bara 15 år gammal då hon 1264 valdes till konventets första priorinna; ämbetet övergick 1267 till den tre år äldre system Jutta. Som inträdesdonation skänkte systrarna arvet efter sin far till konventet, men redan efter ett par år lämnade de S:ta Agnete utan att begära dispens från sina klosterlöften. De tog även med sig en stor del av de ägodelar och tillhörigheter som de tidigare lämnat till konventet, och därefter skildes prinsessornas vägar. Det mesta tyder på att Agnes även i fortsättningen levde ett fromt och oantastligt liv, medan Jutta gav sig av på äventyr – efter en tid dök hon upp i Sverige hos sin syster Sofia och svågern Valdemar. Juttas ankomst till Sverige beskrivs i *Erikskrönikan*: kung Valdemar sände riddare och väpnare för att möta henne, hon beskrevs ”som en ängil ware aff hymmerik”, och alla fröjdades vid hennes ankomst, även kung Valdemar som enligt krönikan blev betagen av hennes skönhet och ”kom henne alt affnär”.⁸

Att Jutta avvikit från S:ta Agnete och sina klosterlöften ledde så småningom till att hon blev bannlyst – den officiella orsaken till bannet var att hon vägrade återvända till konventet och att hon vägrade lämna tillbaka det hon tagit med sig.⁹ Att kungen skulle ha inlett ett förhållande med sin svägerska var ännu mer upprörande då sexuella förbindelser mellan nära släktingar var *firnærværk*, en dödssynd som bara kunde avlösas av påven. Skandalen var därmed ett faktum, och Jutta stannade envist kvar i Sverige. Något som ytterligare förvärrade saken var att Jutta sägs ha blivit gravid genom kungens ”närhet”.¹⁰

Om så var fallet lyckades Valdemar på något sätt arrangera det så att

7. Förmodligen var det ett gemensamt beslut av prinsessornas kusin, kung Erik Kristoffersson ”Klippling”, och änkedrottningen Margrete ”Sambiria”, att Agnes och Jutta skulle placeras i kloster. Se Jarl Gallén, *La Province de Dacie de l'ordre des frères prêcheurs 1: Histoire générale jusq'au grand schisme* (Helsingfors 1946) s. 92.

8. *Erikskrönikan* (1985) s. 47–48.

9. 1279 utfärdade Nicolaus III bannlysningen av Jutta och uppdrog åt biskoparna Erik i Skara och Henrik i Linköping att genomdriva detta, DS 881 (22/9 1279). Uppdraget till biskoparna bör dock ha givits redan tidigare, senast 1276. Jfr *Dansk Biografisk Lexikon* bd VIII (Köpenhamn 1894) s. 626, art. ”Jutta”.

10. *Erikskrönikan* framställer Valdemar som ”notorisk äktenskapsbrytare”, se *Erikskrönikan* (1985) s. 65–66. ”Årboken 826–1415”, *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 383 anger att Valdemar våldfört sig på sin frus syster. Jämför år 1277, ”Årboken 31–1463”, *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 336. Båda dessa annaler är tillkomna betydligt senare och kan likaså mycket väl vara feltraderade. Det är också möjligt att skandalen överdrivits i propagandasyfte, jfr t.ex. Gallén (1946) s. 93–94; *Erikskrönikan* (1985) s. 197. Valdemars rykte som äktenskapsbrytare

Jutta kunde hålla sig undan både kyrkans och stormännens granskande blickar. Hur kungen lyckades med detta är inte känt, men jag vill föreslå en hypotetisk möjlighet: Jutta fick hjälp av Ingrid Elofsdotter och hennes bröder att gömma sig bland de fromma kvinnorna i Skänninge, något som antyds av diplommet med Elofssönernas grundläggande donation till systrakonventet:

...[de] beviljar en flicka vid namn Gytha, som bor samman med deras syster i Skänninge avkastningen av godsens i "aas" som underhåll så länge hon lever, om ett nunnekonvent inte inrättas därstädes och hon överlever deras syster.¹¹

Det är svårt att tänka sig att Elofssönerna skulle bevilja något liknande till en okänd flicka utan anledning, och något som ytterligare talar för denna möjlighet är namnet Gytha som motsvarar det danska namnet Jytte – eller Jutta. Dessutom var Jutta sedan tidigare bekant med konventsmiljön och kunde lätt passa in som en av de religiösa damerna som levde vid S:t Martins kyrka. Även Petrus de Dacia och de övriga bröderna i S:t Olofs konvent lär ha varit införstådda med arrangemanget, något som mycket väl kan ha påverkat Petrus ställning såväl inom Predikarorden som hos Valdemars fiender.¹²

Inom klausuren kunde Jutta föda barnet i hemlighet, en son som fick namnet Erik och som föddes 1272 eller 1273. Att Valdemar och Jutta fick en "naturlig" son antyds bland annat av handlingarna från Predikarordens provincialkapitel 1291, där drottning Sofia, "herr" Valdemar och hans son (*filio eius*) unge herr Erik nämns, direkt efter de tre kungarna i Nordens riken.¹³ Efter att ha suttit fängslad nästan 20 år, och därefter verkat i det kungliga rådet i Norge, återkom Erik Valdemarsson till Sverige senast 1322.¹⁴ År 1327 öppnade han en process för att kräva sin rätt

levde dock kvar länge och har bevarats i folkminnet, se Henrik Schück, "Våra äldsta historiska folkvisor", *Historisk tidskrift* (1891) s. 305–312.

11. DS 885; Johan och Anders Elofssönens gåvbrev bör dateras till omkring 1272–1273. Datumkommentaren i SDHK (1250–1275) avser Valdemars regeringstid.

12. Jämför Nils Blomkvist, "Peter of Dacia and the urban revolution", i Michael F. Scholz, Robert Bohn & Carina Johansson (red.), *The Image of the Baltic: A Festschrift for Nils Blomkvist* (Visby 2012) s. 195–202; Nils Blomkvist, *Peter Gotlänning och Kristi brud: 1200-talsförfattaren Petrus de Dacia om kärlek, könsroller och vardagsliv* (Skellefteå 2019) s. 263–283.

13. George Stephens, "Brottstycken av en Dominikanerordens Capitel-bok från XIII århundradet", *Kirkehistoriska samlinger, bd 1* (Köpenhamn 1849–1852) s. 562–563.

14. *Erikskrönikan* (1985) s. 208–209; DS 1573, 20/3 1308; DS 2363, 19/11 1322.

till de gods som Agnes och Jutta donerat till S:ta Agnete.¹⁵ Hur Erik kunde anse sig ha rätt till dessa gods är en öppen fråga; min tolkning är att han faktiskt var Juttas och Valdemars son. Hade Erik varit Sofias och Valdemars son hade arvsanspråken snarare gällt drottningens egendomar i Skåne.

Resan till påven

Valdemars otrohet med Jutta ledde till att den sekulära kyrkans ledare i Sverige vände sig mot kungen med kravet att hans blodskam måste sonas, vilket innebar en botgöring som måste utfärdas av påven själv. Den tyske krönikören Detmar berättar att Valdemar begav sig till Rom och att påven löste honom från hans synd.¹⁶ Valdemar mötte antagligen påven i Lyon och inte i Rom – i mars 1272 utlyste Gregorius X ett allmänt kyrkomöte, han lämnade Rom i juni 1273 och anlände till Lyon i november, och förhandlingarna i Lyon öppnades 7 maj 1274.¹⁷ Vid kyrkomötet närvarade ett stort antal kyrkliga dignitärer (även från den grekisk-ortodoxa kyrkan) tillsammans med kungar, stormän och ambassadörer från ett antal europeiska länder. Mötets sista session hölls den 17 juli 1274, och påven stannade i Lyon åtminstone till april 1275. Frågan är dock när Valdemar reste från Sverige för att möta påven.

Diplommaterialet öppnar för flera olika alternativ: det är tänkbart att Valdemar lämnade Sverige redan på hösten 1273, efter invigningen i juli av kyrkan i Uppsala – i september förhandlade Valdemar i Braunschweig om äktenskap för en av sina döttrar med hertig Johan.¹⁸ Det är även möjligt att resan ägde rum på våren eller försommaren 1274, den 6 mars 1274 daterade Valdemar en kungörelse i Sanda och den 22 augusti beseglade han ett testamente i Ask tillsammans med sin bror Magnus.¹⁹ Han kan också ha rest till Lyon efter detta, då Valdemar sedan inte återkommer i diplomaten förrän i februari 1275. Det finns även en möjlighet att Ingrid Elofsdotter följde med Valdemar på resan till Lyon för att utverka påvens

15. DS 2625, 19/8 1327; jfr DS 2626, 26/8 1327. Landstinget på Sjælland tilldömde konventet godsen; DS 2652, 3/2 1328.

16. *Die Lübeckischen Chroniken in niederdeutscher Sprache*, del 1 (Hamburg 1829) s. 151, tillgänglig via Münchener Digitalisierungszentrum Digitale Bibliothek <<https://www.digitale-sammlungen.de>> (2023-02-10). Detmars kronologi stämmer inte överens med övriga källor.

17. DS 567 (13/4 1273).

18. SDHK 933 (8/9 1273).

19. DS 573 (6/3 1274); DS 582 (22/8 1274).

godkännande till grundandet av ett systrakonvent.²⁰ Ett stöd för detta antagande är att Gregorius X redan i april 1274 utfärdade ett skyddsbrev för ett nunnekloster som kan ha varit avsett för konventet vid S:t Martin.²¹

De flesta forskare som behandlat frågan är överens om att Valdemar reste till påven för att söka absolution, men är inte eniga om när denna resa ägde rum. Dick Harrison menar att Valdemar reste 1273, Jerker Rosén liksom Jarl Gallén hävdar att botgöringsresan ägde rum 1274.²² Stefan Söderlind förlägger hela konflikten mellan bröderna ett år tidigare, enligt honom borde därmed Valdemar ha rest till Rom (eller Lyon) redan 1273, medan Sven-Erik Pernler hävdar att resan ägde rum 1275.²³ Erik Lönnroth liksom Hugo Yrwing menar att resan bör ha ägt rum 1276.²⁴ Det sistnämnda antagandet är dock problematiskt eftersom Gregorius X uttryckligen sade sig ha haft kontakt med Valdemar (DS 587) men påven avled redan 10 januari 1276. Beata Losman hävdar å sin sida att Valdemar mycket väl kunnat få absolution av biskoparna i Sverige och att därmed resan inte behöver ha ägt rum över huvud taget.²⁵ Detta är inte platsen för en uttömmande genomgång av de olika argumenten, men enligt min mening är det mest rimliga att Valdemar reste på våren 1274, efter utfärdandet av diplomtet i Sanda, med tanke på dåtidens möjligheter att resa utomlands.

Då Valdemar hade lämnat landet för sin botgöringsresa såg hans bröder möjligheten att stärka sina positioner och de började förbereda en

20. Enligt biografien som medföljde ansökan om Ingrids kanonisation reste hon "uppre-
pade gånger till Rom [...]" för att erhålla påvens tillstånd, men "även till Jerusalem och andra
heliga platser drog hon, liksom drottningen av Saba [...]". Biografien återgiven i Tryggve Lundén,
"Sankta Ingrid av Skänninge", *Credo: Katolsk tidskrift* nr 5-6 (Stockholm 1951) s. 230-232; jfr
Tryggve Lundén, *Sveriges missionärer, helgon och kyrkogrundare* (Storuman 1983) s. 358-363.
Yngve Brilioth och andra har dock hävdat att legenden uppvisar stora likheter med berättelsen
om St Birgitta, se Yngve Brilioth, *Svenska kyrkans historia bd. 2: Den senare medeltiden*
(Stockholm 1941) s. 156.

21. SDHK 939 (26/4 1274). Dokumentet är mycket skadat men avser Linköpings biskops-
döme. I fall det gällde S:t Martin hade konventet kunnat invigas redan 1275, om det inte hade
varit för utvecklingen i samband med tronstriderna.

22. Dick Harrison: *Jarlens sekel* (Stockholm 2002) s. 212; Rosén (1942) s. 81-83; Gallén
(1946) s. 93.

23. Stefan Söderlind, "Konkurrensen mellan Birgerssönerna 1266-1280", *Historisk tidskrift*
(1959) s. 375-381; Sven-Erik Pernler, *Sveriges kyrkohistoria del 2* (Stockholm 1999) s. 36. Se även
Brilioth (1941) s. 11-12.

24. Erik Lönnroth: *Från svensk medeltid* (Stockholm 1959) s. 38; Hugo Yrwing: *Maktkam-
pen mellan Valdemar och Magnus Birgersson* (Lund 1952) s. 115-116.

25. "Jutta-episoden och Valdemar Birgerssons avsättning", *Historisk tidskrift* (1967) s. 479.

statskupp. Hertig Magnus påbörjade mönstringen av upprorsarmén, och hertig Erik reste till Danmark för att leja soldater, ”bade tyziska ok swa däne”.²⁶ Valdemar var medveten om att bröderna konspirerade mot honom och bad om påvens hjälp: i ett brev från Gregorius X till ärkebiskopen och biskopen i Linköping befallde påven dem att se till att ingen försökte göra uppror i Sverige och välja ny kung “[...] eftersom den svenske kungen på förekommen anledning bett påven förhindra detta”.²⁷ När Valdemar återvände från kontinenten var läget mycket värre än han kunnat föreställa sig, och han kallade samman alla stormän som fortfarande var honom trogna till ett möte i Vadstena på palmsöndagen 1275.²⁸

Enligt *Erikskrönikan* sa Magnus sedan upp fred och vänskap med brodern Valdemar vid ett möte i den okända orten ”Tränonäs”. I början av sommaren stod det stora fältslaget vid byn Hova i Tiveden där Magnus och Erik segrade, och kung Valdemar tvingades fly till Värmland – eller till Norge? – med drottning Sofia och sonen Erik som då var tre år gammal.²⁹ Efter segern begav sig Magnus till Uppsala och lät sig hyllas som Sveriges nye konung och brodern Erik Birgersson utsågs till ny hertig. Jag väljer i detta sammanhang att helt förbigå förvecklingarna under tiden mellan 1275 och 1277, och nöjer mig med att konstatera att Magnus ”Ladulås” under de tre följande åren lyckades göra sig till oin-skränkt kung i Sverige, och sluta fred och förbund med Erik ”Klippling” i Danmark och med greve Gerhard av Holstein vars dotter Helvig blev Magnus drottning.

Det sista folkungaupproret

Då Magnus slutgiltigt lyckats erövra kronan och riket från sin bror utbröt ett uppror mot kungen bland de svenska stormännen i Västergötland. *Erikskrönikan* räknar upp de upproriska: Johan Filipsson och hans bror Birger, Johan Karlsson, Anund Tuvason och Filip Finvids-

26. *Erikskrönikan* (1985) s. 50; DS 585 (”1275 utan dag”); Sven Axelsson, *Sverige i utländsk annalistik 900–1400, med särskild hänsyn till de isländska annalerna* (Uppsala 1955) s. 86–94.

27. DS 587 (9/1 1275); jfr även DS 577 (9/8 1274), DS 571 (1274; kanske feldaterat, se datumkommentaren i SDHK).

28. SDHK 966 (1275 utan dag); Toni Schmid, *En medeltida brevuppteckning* (Linköping 1941).

29. ”Årboken 1208–1288”, *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 262; ”Gottskalksannalerna”, *Norges kongesagaer, del 4* (Oslo 1979) s. 333.

son.³⁰ Upproret 1278 avstannade så småningom och förhandlingar inleddes. Kung Magnus bidade sin tid och bjöd enligt krönikan senare in upprorsmännen till borgen Gälakvist vid Skara med väl valda och vackra ord ("sköön ord ok gäff"). När de infann sig lät Magnus ta dem till fånga, förde dem till Stockholm och avrättade dem alla genom halshuggning hösten 1280 "jnnan ett torn wid norre broo" utom Filip Finvidsson, som undslapp med att en stor del av hans egendomar blev konfiskerade.³¹

Upproret 1278 berörde även Ingrid Elofsdotter och hennes syskon. Den svenska aristokratin under 1200-talet bestod av 20–30 familjer där de flesta kände till varandra, och där äktenskap och släktskap var viktiga för att skapa och upprätthålla nätverk och för att behålla och utöka släktens rikedom och inflytande. Ingrids bror Johan Elofsson är ett bra exempel: han och syskonen var besläktade med den kungliga familjen, och Johans eget äktenskap, liksom hans dotters äktenskap, hade skapat släktband till två av de förnämsta upplandsläkterna – Fånö- och Finstaätterna.

Det innebar att Johan Elofsson och hans syskon hade ett nära släktskap med ledarna för upproret: upprorsmannen Johan Karlsson var son till Johan Elofssons svärfar, Karl Tjälvasson till Fånö, och Filip Finvidsson var gift med en annan av Karl Tjälvassons döttrar; de var således bägge svågrar till Johan Elofsson. Svärfadern Karl Tjälvasson var gift med Johan och Birger Filipssons syster Ingegärd, och Filipssönerna var således morbröder till Johan Elofssons hustru Ingeborg.³² Så om Johan Elofsson befann sig i Sverige 1278 lär händelserna i samband med upproret och hans släktband till de sammansvurna ha givit honom mycket

30. "Folkunga some", *Erikskrönikan* (1985) s. 62. Bröderna Filipsson och Johan Karlsson förekommer tillsammans med kung Magnus i DS 618 (21/9 1276). De återfinns också i kungens närhet i maj–juni 1279 (DS 670, 15/5 1279, och DS 678, 15/6 1279) och fortfarande i oktober samma år (DS 688 & 689, 11/10 1279). Det förefaller som kung Magnus vänt sig emot dem under 1280 och låtit avrätta dem den 20 augusti detta år, se "Årboken 1160–1336", *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 271.

31. *Erikskrönikan* (1985) s 62; "Årboken 266–1430", *Annales Suecici medii aevi* (1974) s 280; "Årboken 815–1444", *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 317.

32. DS 913 (22/5 1286); *Äldre svenska frälsesläkter* del 1, häfte 1 (Stockholm 1957) s. 27–29, 50–52. Karl Tjälvassons hustru var dotterdotter till Knut jarl, jarlen Birger "Brosas" son, och sonen Johan Karlsson liksom Filipssönerna var därmed också släkt med den kungliga familjen, de så kallade "äkta folkungarna". Se *Svenskt Biografiskt lexikon* bd 16 (1964–1966) s. 683. Se även Sten Carlsson, "Folkungarna – en släktkonfederation", *Personhistorisk tidskrift* häfte 3 (1953) s. 91–94. Jfr Dick Harrison, *Gud vill det! Nordiska korsfarare under medeltiden* (Stockholm 2005) s. 507–508 med en mycket förenklad version av Johan Elofssons släktförhållanden. Blomkvist (2019) s. 281 ger en mer korrekt bild, om än väldigt kortfattad.

goda skäl att lämna landet – han var inte den ende som flydde landet vid denna tid. Johan Elofsson begav sig antagligen till Baltikum och stannade där tills oron i Sverige hade lagt sig; han återkommer inte i källorna förrän i samband med Predikarordens provincialkoncilium 1281 och då som ”broder Johan av Svärdsriddarorden”.³³

Även Petrus de Dacia bör ha haft anledning att oroa sig. Om Jutta dragit sig undan till hans ”andliga döttrar” i Skänninge för att föda Valdemars son, och Petrus varit införstådd med detta, ångrade han nog denna sin inblandning redan efter slaget vid Hova. Detta kan vara huvudorsaken till att Petrus blev omplacerad till konventet i Västerås, eftersom han hade blivit alltför personligt inblandad i och komprometterad av systrarna Elofsdotters samöre med ”vissa världsliga personer”. Efter upproret 1278 hade Petrus de Dacia fått ännu större anledning till oro, eftersom han även var biktfader åt upprorsmannen Birger Filipsson som valde sin gravplats i Vårfruberga redan i mars 1279, vilket beseglades av broder Petrus.³⁴ Nils Blomkvist har tagit fasta på detta faktum och satt det i samband med Petrus avsägelse från prioratet i Västerås. Blomkvist förklarar detta med att ”...[han] drabbades av en psykosomatisk kris och flydde ur landet [...]” till Tyskland och därefter till Gotland dit ”kung Magnus långa arm” inte kunde nå.³⁵ Stämmer hypotesen att Jutta och Valdemar fick hjälp av Ingrid Elofsdotter och hennes bröder i Skänninge lär Petrus haft fler, och allvarligare, skäl att undvika kungen.

Därmed anser jag mig också ha besvarat den inledande frågan: varför dröjde invigningen av systrakonventet i Skänninge mer än tio år? Det är tydligt att bröderna i Predikarorden måste ha haft allvarliga betänkligheter om Ingrids motiv och om de ”världsliga personerna” Valdemars och Juttas ”bristande gudfruktighet”. Likaså lär kung Magnus ha haft rejäla tvivel om var Ingrid Elofsdotter, hennes syskon, och bröderna i Predikarorden hade sina lojaliteter. Efter avrättningarna 1280 verkar det ändå som kungen upprättade någon form av relationer med Predikarorden, men under hela sin livstid gynnade Magnus ”Ladulås” framför allt Franciskanerna.³⁶

33. Petrus de Dacia, brev 49, (1950) s. 257.

34. DS 667 (13/3 1279).

35. Blomkvist (2019) s. 282, 315; jfr Blomkvist (2012) s. 195–196.

36. Se DS 751 (14/7 1282). Jfr dock Magnus testamente DS 802 (22/2 1285) som tydligt uttrycker kungens stöd till Franciskanerna, även deras konvent i Assisi ihågkoms med 24 mark lödig.

1282 gav dock kungen sitt nådiga tillstånd till systrakonventets inrättande, vidimerade bröderna Elofssons donation och utfärdade ett skyddsbrev för systrarna.³⁷ Därefter kunde de religiösa kvinnorna i Skänninge äntligen inleda verksamheten i "S:ta Ingrids" konvent. Ingrid Elofsdotter valdes till konventets första priorinna, men det är osäkert hur länge hon fick njuta av att konventet äntligen blivit verklighet – förmodligen levde hon bara en kort tid efter invigningen; i ansökan om kanonisation uppges att hon avled redan 1282. Det finns dock även en möjlighet att hon dog några år därefter.³⁸

37. DS 886 (1282, se datumkommentar i SDHK), DS 754 (21/8 1282). Jämför även Jörgen Hedman, "När invigdes S:t Martin i Skänninge?", *Kyrkohistorisk årsskrift årg. 121* (Malmö 2021) s. 94–99.

38. Ingrids död: "Årboken 266–1430", *Annales Suecici medii aevi* (1974) s 281. Jfr dock "Årboken 31–1463", *Annales Suecici medii aevi* (1974) s. 337: "Eodem tempore moriebatur nobilis domina helga frw Ingret [...] på morgonen den 1 september cirka år 1290. Texten fortsätter med att kung Magnus invigde Ingrids kloster sju år tidigare.